

CARA UNHA XESTIÓN FORESTAL SUSTENTÁBEL

Fins Eirexas*

INVENTARIO FORESTAL

Na derradeira década a superficie forestal arborada aumentou un 36% até acadar 1.425.000 ha, o que representa o 48% da extensión total de Galiza, e chega até o 68% se contabilizamos tamén o monte baixo (datos do Terceiro Inventario Forestal Nacional 1997-2006). Destas masas, preto de 1 millón de hectáreas están ocupadas por explotacións forestais dedicadas ao monocultivo de piñeiro e eucalipto. Estas explotacións non poden considerarse bosques propiamente ditos xa que a variedade de especies e de pisos de vexetación, alén da diversidade zoolóxica asociada, é moi pobre en comparación coa que presentan os bosques naturais. Pola contra, a superficie ocupada polas frondosas autóctonas representa pouco menos dun terzo do total, incluído o arborado disperso e os bosques de ribeira.

A RENDABILIDADE DA MADEIRA

Estes datos reflicten unha situación fortemente anómala non só en canto á distribución de especies, senón tamén no tocante ao seu aproveitamento. De todos os recursos madeirables presentes no monte que son aproveitados comercialmente, preto do 85% corresponden ao piñeiro e ao eucalipto. Isto dá unha idea do enorme sesgo produtivo que existe nos nosos montes a favor das especies pirófitas de baixo valor engadido. Este feito acada a súa auténtica dimensión cando temos en conta que os outros usos primarios do monte, fóra da explotación da madeira, como o apro-

veitamento dos froitos, fungos, caza, pesca continental e cama para o gando, só supoñen o 7,5% do total dos ingresos que produce o monte.

A produtividade –e por tanto a rendibilidade– desta madeira está por debaixo da acadada noutras comunidades con menor superficie arborada. As existencias de madeira en pé por hectárea en Galiza son de 86,5 m³/ha, mais estas cifras son superadas en Navarra (121,7 m³/ha), Cantabria (116,6 m³/ha), Canarias (90,1 m³/ha) e Asturias (88,5 m³/ha). É dicir, o as explotacións forestais de Galiza, presentan unha insuficiente densidade arbórea, unha baixa capitalización, e especies frondosas de baixa condición madeirável.

A ESTRUCTURA DA PROPIEDADE

Outro factor de distorsión que contribúe a afastar a xestión dos montes galegos da sustentabilidade é a estrutura de propiedade da terra: a maioría (68%) pertence a propietarios privados, o 30% son montes veciñais e tan só o 2% son de titularidade pública. Esta última é unha superficie moi cativa en comparación co 35% de media na UE. Precisamente, esta reducida presenza do sector público é un factor que dificulta a introdución de novos modos de produción e xestión, alternativos ao monocultivo de pirófitas, que deberían servir de referencia para as comunidades de montes. Os montes en man común, coa súa particular estrutura de propiedade que favorece o vencello coa terra, son elementos chave para acadar

unha xestión sustentábel do monte galego.

OS INCENDIOS FORESTAIS

Estes, xunto con outros factores de natureza socioeconómica e mesmo política, conforman as causas estruturais que están na orixe dos incendios forestais. Por iso, ADEGA entende que para revertir a situación de altísima sinistralidade dos montes galegos (750 lumes por cada 10.000 hectáreas en 2006, fronte a unha media de 4,5 para o resto das comunidades do Estado, é preciso atacar estas causas estruturais que favorecen a aparición dos lumes, paralelamente a unha nova ordenación do territorio que fixe poboación no medio rural, e a promoción de modos de aproveitamento alternativos ao monocultivo de pirófitas.

A PREVENCIÓN COMO ATAQUE

A este respecto, a intervención dos poderes públicos é fundamental para revertir a situación que vimos arrastrando dende hai anos. As accións preventivas nas actuacións específicas de loita contra o lume deberían ter máis peso. O fracaso dos planos INFOGA, que non conseguiron sequera estabilizar o número de lumes durante estes anos, apunta tamén á necesidade dunha reorientación dos novos PLADIGA para contemplar dende unha perspectiva transversal e de xeito desestacionalizado a loita contra os incendios. Se os lumes non son un problema sectorial, o combate institucional ten que implicar a todos os departamentos e corpos da administración con

Ramsés Pérez

intereses e competencias na materia, alén de abrir as portas da colaboración activa á sociedade civil.

Por outra banda, outra xestión forestal, máis sustentábel dende o punto de vista ecolóxico, social e económico, non só é posíbel senón que resulta imprescindible e inaprazábel logo do acontecido no 2006.

OUTRA XESTIÓN FORESTAL

A aposta do goberno galego por un novo modelo de xestión forestal, ligado á terra e fixador de poboación no medio rural debe ir máis aló do aumento das axudas e subvencións. Débese rachar coa cultura do subsidio que contribuíu a perpetuar as vellas estruturas clientelares e amosar á sociedade, e en particular ao sector, que é posíbel abandonar un modelo en parte responsábel do empobrecemento económico, social e ambiental do medio rural galego. Para isto, as administracións teñen que dar exemplo e amosar a viabilidade desas alternativas: con medidas lexislativas e proxectos concretos que busquen desenvolver as potencialidades do monte e poñer en valor os seus recursos.

Neste senso, o aumento da superficie de monte público, hoxe residual, debería servir para poñer en práctica iniciativas novidosas. Unha destas iniciativas debería ser a certificación forestal, promovendo con rigor o selo FSC (Forest Stewardship Council), co obxectivo de estender no sector o uso de prácticas respectuosas coa terra. Especial atención deberían merecer as comunidades de montes, imprescindibles para que esta transformación sexa real, coas que se debería afortalar a colaboración a través da figura do monte conveniado, cun asesoramento técnico e económico encamiñado a unha maior profesionalización e corresponsabilidade dos seus membros.

NON AO EUCALIPTO

Para os movementos conservacionistas o fomento do bosque autóctono vai sempre da man da loita contra a extensión do eucalipto. A despreocupación e mesmo

a promoción da extensión desta especie en Galiza caracterizou a política forestal da anterior administración. Circunstancias coma a caída do prezo desta madeira, a retirada das subvencións públicas e a grave incidencia que a praga do *Gonipterus* está a ter en practicamente todo o país, fai que na actualidade o seu cultivo sexa case un negocio ruinoso. Por iso, ADEGA demanda da administración a elaboración dun novo Plano Forestal (o actual data de 1992) con criterios sustentábeis, que sente as bases dunha nova política forestal para o século XXI. Neste documento, alén da aposta decidida polas árbores autóctonas, dunha xestión multifuncional e da diversificación dos aproveitamentos do monte, debería facerse especial fincapé no control da expansión do eucalipto.

A este respecto, preocúpanos que no recente Decreto 105/2006 de medidas preventivas contra o lume, se deixe a porta entreaberta para poder subvencionar as plantacións de eucalipto. Así no artigo 27.2.A que trata da regulamentación das repoboacións, recóllese que para as especies de crecemento rápido (*Eucaliptus* e *Populus*) a distancia mínima ás vivendas debe ser de 50m, pasando a 100m se se quere optar a axudas para repoboacións. Tería sido máis acaído e clarificador non facer referencia a esta "bonificación" por distancia, porque implicitamente recoñécese a posibilidade de que as subvencións vaian precisamente ás repoboacións con *Eucaliptus* e *Populus*.

Con todo, ADEGA acolle moi favorablemente as medidas contidas neste decreto contra os incendios en Galiza. Pero, botamos de menos unha maior ambición e sobre todo unha maior claridade á hora de pecharlle as portas ao eucalipto.

A BIOMASA RESIDUAL

O recente anuncio das consellerías do Medio Rural e Industria de promover a construción de centrais de biomasa como destino para os subprodutos do monte, dentro do Plano Técnico de Aproveitamento Enerxético da Biomasa, semella unha idea interesante. Pero a utilización da biomasa para producir enerxía, malia a facer uso dun recurso renovábel, non está exento de impactos ambientais. A súa combustión para producir electricidade ou calor, alén de emitir CO₂, podería converterse nun obxectivo en si mesmo, ao servizo dos intereses das transnacionais da enerxía, tal e como ocorreu coa enerxía eólica.

Cumpriría diversificar o seu aproveitamento para facer da compostaxe o destino principal destes materiais, contribuíndo ademais a devolver ao solo parte da materia orgánica que detraemos del e recuperar a fertilidade dos chans empobrecidos polos lumes. Ademais, o mato cumpre unha importante función ecolóxica no monte, e a máxima de manter os montes limpos debería substituírse pola de ter a floresta coidada, isto é, aproveitar só os recursos (restos de cortas e clareos, rexeites de serradoiros...) que non comprometan o equilibrio ecolóxico dos ecosistemas forestais. Recuperar esta materia orgánica mediante a compostaxe, aproveitando ademais outros recursos problemáticos coma as lamas de depuradora para elaborar un abono de calidade, debería ser unha prioridade para os proxectos de aproveitamento da biomasa forestal.

* Fins Eirexas, secretario executivo de ADEGA, representou a ADEGA e á FEG no derradeiro Consello Forestal.